

« نوراك پوردى » كىمە، صايبىدە اورمىنى يىدە
كېرەمشەدە، مدنى پىنن آجۇدە رىمىزك كېلىمەردە
قىدەلەرنى بىكىلمەلەرى رەجا اولغۇر .

نوراك پوردى

تائىرى : نوراك پوردى

مدىرى : آق چۈرە اوغلى يوسف

۳ ئىتىراپ اول ۱۳۲۹

صايبى ۲

۳

اوراده ، یالکیز ، کیسه سز ، متروک ، اوله جک ، اویله می ؟ .. قورقچ خیالمدن
قورتولمق ایچون کوزلریمی فیلاته جق قدر شدله آچدم .
ایشته بو اونودولماز آجیلرله تام آلتی کون قیوراندقبدن سوکره نهایت
استانبوله کله بیلدک .

بروسه . نپسان ۱۳۲۹ مستثنی :

سیرم یک

اسکی اثرلریمیز

جاحظک . رساله فی فضائل الاتراک ، ی .

جامعظک ترجمه هاله ر . رساله فی فضائل الاتراک ، ر . رار مختصر معلومات

لقبيله تشهر ایتمش اولان ادیب و متکلم نامدار (جاحظ) ک اسمی (ابو عثمان عمرو
بن بحر بن محبوب الکنتانی البصری) در . نسبتندن آ کلاشیلدینی وجه اوزره نصرمدی
اولوب ینه اوراده (۲۵۵) تاریخ هجریسنده وفات ایلشد .

صوفی خسته لکی اثناسنده برزائینه (۹۶) سنه ک برمرض پیرنک بارکراتی چکمک
وجودنده کی بتون خسته لکلردن دها کوچ کله یکنی سوبلش اولسنه نظراً (مهدی)
خلیفه نیک ایلک سنه جلوسنده یعنی (۱۵۹) ده دنیایه گلش اولدینی آ کلاشلمقدمه در .
خلفاء عباسیه نیک ایکنجیسندن اعتباراً اون اوچنجی خلیفه اولان (معتزالله) زمانه
قدر معمر اولمش و معتزک سنه شهادتنده ارنحال ایلش اولان (جاحظ) بو خلفانک اکثرینه
تقرب ایله مظاهر التفات اولشد . حسن بیان ، طلاقت لسان ، وسعت وتنوع احاطه یه
مالک ، ادیب ، نادره پرور ، مع هذا هزاره گو برذات ایدی .

(متوکل) ادبای وزرادن پدری (معتصم) و برادری (واثق) زمانلرنده کمال
رویت و اقتدار ایله اجرای وزارت ایتمش اولان (ابن الزیات) ی قتل ایتدیکی وقت آره لرندک
قرابت ادبیه دن طولابی (جاحظ) ی دشمنی زنجیر بسند اوله رق حبس ایتمش ایسه ده
بالاخره سیبلی تخلیه ایدلشد .

باطلاق کوزلی اولق حبسیله کندیسنه (جاحظ) و (حدیق) دینلشد . موجب
شرف حقیقی اوله جق پک جوق اوصافه مالک اولدینی حالده یوزینه باقبلییه جق قدر
چیرکین ایدی .

(متوکل) . کسندی چو جقلرینک تعلیم و تربیه لر ایچون توصیه اولنمش اولوب

(سامرا) ده حضور به چیقنجه فوق العاده چیرکینلگندن طولای اون بیک درهم پاره ویره رک خلیفه ناک گندیسی صاومش اولدیغنی بته کندیسی حکایه ایتکده در .

معتزلی المذهب اولوب استاذی بلخی متکلم شهر (نظام) در . علم بلاغت و کلامه داتر الان مدارس اسلامیه ده اوقونان کتابلرده بوشا گرد و استاذک رأی مخصوصلری قوتلی مناقشات زمین تشکیل ایتکده در . فلسفه قدیمه ایله توغلی و طلاق لسانیه سی سایه سنده کلامه یکی برجیغیر آچمش و فرق معتزله دن (جاحظیه) نامیله کندیسه منسوب بر فرقه تأسیس ایلشدر . حقنده پک چوق حکایات طریفه منقولدر . ضعف پیری ایله وفات ایتدیکی محقق ایه ده . دائراً مادراً اطرافنده بر دیوار تشکیل ایدن کتابلرینک اوزرینه بیقلمسیله بر صورت فجیعه وغریبه ده وفات ایتش اولدیغنی ده (ابوالفدا) یازیور . پک چوق و متنوع آثار ی اولوب (کتاب البغلا) سی صوکنه بر فهرست الاسما علاوه سیله فلمکنده باصیلشدر . (البیان والتبیین) و (المحاسن والاضداد) و (کتاب الحیوان) ی اولوب بوسوکنده کی ایکی کتاب دخی مصرده باصیلشدر . (کشف الظنون) صاحبی برده دیوانی اولدیغنی یازیور .

ترجمه سندن بر قسمتی بوراده نشر ایده جکمز (رساله فی الفضائل الانراک) ک مقدمه سنده (جاحظ) قدیماً مصرعی اولان اصول تألیفجه خطابات ی (متوکل) ک ایکجی و صوکن وزیر ی اولان (فتح بن خاقان [*]) . توجیه ایده رک سرایده اردو قوماندانلرندن برینک مختلف اردولر آرمه سنده اجرا ایتدیکی مقایسه و مفاخره آرمه سنده تورك اردوسنی ذکر ایتماسی اوزرینه یازمش اولدیغنی سوبلکده در . اساساً (معتصم) زماننده یازمش اولدیغنی بورساله ی ایضاحات ویرمدیکی بر سبیدن طولای جاحظ (متوکل) زماننه قدر تأخیر ایتش اولسی حسیله (فتح بن خاقان) ک شخصنه بر جهت تعلقی یوقدر .

تورکلرک زمام اداره یی اله آلمالری بغدادده (معتصم) زماننده باشلامش و حتی (کتاب الفخری) صاحبک قولنه گوره بوقورقودن طولای (معتصم) (سامرا) یی بنا ایتش اولدیغنه باقیلیرسه اترك اوتاریخده یازیلشی مختلف قومیتلره منسوب عباسی اردولرینک تألیفی مقصد اساسیله برابر تورکلرک فضائل ملیه لرین ده کوستریمک فکرینه مبنی اولدیغنی تظاهر ایتکده در . (جاحظ) بو اثرینی هانکی تاریخده یازدینی معین دکلسه ده معتصمک زمان خلافتی اولان (۲۱۸ الی ۲۲۸) آرمه سنده یازمش اوله جنی شبه سزدر : دیمک اولیورکه « فضائل الانراک » رساله سی لا اقل بیک یوز سنه لک بر اثر در .

(جاحظ) ک بو اثری (فتح بن خاقان) نامه تألیفی ایچون فتحک بتون صنوف عسکریه جه محترم و موقر اولسی دخی آبروجه بر سبب تشکیل ایده ییلیر . ابلک دفعه اوله رق

[*] (قلائد العقیان) صاحبی (فتح بن خاقان) ایشیلیه لی اولوب (۵۳۵) مره کشته وفات ایلشدر . بوراده ذکر ی کچن فتح بن خاقان . « قلائد العقیان » مؤلفندن ایکی عصر قدر اول یاشامش اولان بر وزیر در .

بو اثر (لیدن) ده (وان ولوتن Van Vloten) طرفندن طبع اولوب آندن نقلاً
مصرده ایکی دفعه بری حرکلی دیکری حرکه سز اوله رق باصیلشددر . بشقه لسانلره
ترجه سی یوقدر . استانبولده یکانه نسخه سی آیا صوفیا کتبخانه سنده در .

بو کتابی - جناب حق کن دیسندن راضی اولسون و یوزخی آق و برآق ایلسین -
معتصم زماننده یازمش و بو کون ذکرینه لزوم کورمدیکم اوزون اسایدن طولای
کن دیسینه تقدیمه یول بوله مامش ایدم . بن بو کتابک اسراف درجه سنده بر قومک
مدخنه و اغراق مرتبه سنده دیکر قومک هجینه داتر اولسنی دکل بلکه حقیقه ترجمان ،
و عدل و حقانیتیه مرآت بیان اولسنی ایستدم . هر هانکی بر کتاب بویه اولما زسه
نه قدرده اوستالقلی یازیش اولسه چیرکین و سویمسز و اساسی جوروک
اولور .

تووه نک تووولن ایچون الک منفعتلی و باقی واک کوزل تووگوسی ، تووگونک
طوغریلنی و ممدوحک ظاهر حالنه مطابق و آنک شانه لایق بولنایدر که ماح
و واصلک اوزون اوزادی یه توصیفاتنه حاجت قالمق سزین یالکز برتنیه و اشارتله
مطلوب حاصل اولور .

و بن دیرم که تورکک مناقبی ذکر و تعداد سائر عسکرلرک عیلمی ایراد ایله
ممکن اوله حق ایسه جمله سنی ترک دها طوغری و بو کتابدن صرف نظر ایتمک
دها اییدر .

بواصنافک چوغنک اذکار جمیله سنی ایراد بعضیلرینک قبایحی تعداد ایله قائم
ایسه تعداد قبایح کنه و واجبی ترک بابندن و چوغنک اذکار جمیله سنی ایراد ایسه -
ولو چوقلق بو طرفده اولسه دخی - نافله و تطوع بابندن بولنمقله آز فریضه یی
ایفا - تعداد قبایحی ترک - بزم ایچون چوق تطوعی اجرادن اولی و احراردر ...
هر کسک نقصانی و بر مقدار قتالنی واردر . بر آدمک دیکر آدمدن ایی اولسی
اییلکلری او آدمدن چوق و کوتولکلری آز دیمکدر . یوقسه جمیع محاسن ایله
تحلی و جمله مساویدن تحلی انسانلر ایچون ممکن دکلدر .

هر نه قدر بو علم اخلاقده هر کس طرفندن بردستور اساسی اوله رق قبول

اولنئش ایسه ده بز اصلا شک وشبهه ایلرکه هیچ بر صاحب اخلاقک واصل اوله میه جنی بر درجه رفیعده موضع حلمده حلم، وعفو محلده عفو، وتغافل یرنده تغافل کبی سجایای عالیه وخصائل برکزیده ایله موصوف و معروف اوله ییدی، امام اکبر ورئیس اعظم حضرتلرینی جناب حق اعراق کریمه و اخلاق رفیعهلری وتمام علم وحلم وکمال عزم وحزم ایله برابر تمکین وقدرت وفضیلت وریاست وحسن معونت وتوفیق وتأيید وعصمت احسانیه لباس خلافتله مبدل، وبهای امامت واعظم نعمت وافضل کرامت ایله مزین، و آکا اطاعتی کندیسنه اطاعت، وبالعکس معصیتی کندیسنه معصیت عد ایلر ایدی. ایشه شیمدی سوز بزه کیمکله تورکله دائر دییه جکمز دییه جکر.

محمد بن الجهم وثمامة بن الاشرس وقاسم بن سیار جمله روایت ایلدیلرکه حمید بن عبد الحمید اخشید الصفدی و ابو شجاع شیب بن بخار خدای بلخی و یحیی بن معاذ و سائر کبی اک نامدار قوماندانلر ایله دار خلافتده اوطورورکن، مأمونک مابینجیسی ایچرودن چیقوب خلیفه نک کندی انتخاب ایتدیکی یوزدانه سچمه عسکر یله قارشوسنه یوز تورک می ویا یوز خارجی می چیقدیغنی ایتدیکی کرک تکر تکر، کرک مجتمعا هر قوماندانه صوردیغنی وهر کسک ویره جکی جوابی ادله سیله ایراد واثبات ایلسنی، اراده ایتدیکی تبلیغ ایلدی.

حمیددن بشقه جمله سی درحال یوز خارجیدن زیاده یوز تورک قارشولرینه چیقمه سنی ایتدکارینی سویلدیلر. وبوخصوصی اثبات ضمنتده دلیللرینی ایراد ایلدیلر. حمیدایسه صوصیور، هیچ برشی سویلیور ایدی. هپسی سویلیه جککرینی سویله دکن صکره مابینجی حمیدکده دیکرلری کبی برشی سویلیوب اثبات ایلسنی کندیسنه تکلیف ایتمی اوزرینه، حمید سوزده باشلا یوب سویله سویلدی: «— بن بالعکس یوز تورک ایله دکن یوز خارجی ایله قارشولاشمنی ایسترم. چونکه تورک کرک سائر عسکرلره تفوق وتقدمنی تأمین ایدن خصال واسبابی خارجیلرده غیر تام، ناقص، تورکارده ایسه مکمل وتام بولدم. تورکک خارجییه درجه تقدیمی خارجینک سائر عسکرلره تقدیمی درجه سنده در.

یونی شو یولده ایضاح وتفصیل ایده رم: تورک کرک خارجیلردن برچوق نقطه لرده

تمیز ایشلردر که خارجیلرک او خصوصاتده نه بر دعوايه حقلى واردر ونه دعوا
ایشلردر . بونقاط و خصوصاتک اهمیت و منفعتی خارجیلرک کندیلرینه اشتراك
ایتدکلری بعض خصوصاتک اهمیت و منفعتدن بیوک و چوقدر .

خارجیلرک خصال عسکریهلری شونلردر :

۱ . اکثر دفعهده کندیلرینه ایش قازاندران ایلک حملهده کی شدت صولت
و هجوملریدر .

۲ . سیرسریع ایله کیجهلری اوزون مسافهلر قطع ایدرک شبخون و صبح
باشقینلری یاهرق دشمنک آدم عقللی حقندن کلریدر که بومقصدک حصولی
ایچون قطع ایتدکلری مسافه نی کندیلرینک سرعتیه هیچ بر عسکرک قطع ایدرکمه چکی
ظن ایدرلر ؟

۳ . کندیلرینک عندالناس « ایترسه یتشیر ، ایستیلیرسه فوت ایدیلیر »
صورتیه بیلینملریدر ؛

۴ . یول آزینی و بیلی بیرتییه احتیاجی آزاوولوب بولورسه آه بولمزه قاطیره
بیزه ، لزوم حاصل اولورسه کیجهلدیکی یردن قالقوب دیکر بر محله صباخلار
و حربیه چیقدینی وقت آرقه سنده نه مال ونه باغ و بنجه ونه کوشک ونه چفتلک
نه تارلا ونه ده کوزل کوزل جاریلر بر اقااز : چونکه بولر مالک دکلدرلر .
ویاتلرنده نه مال ونه ده صیرتلرنده صویغه دگر بر لباس اولمایدندن هیچ بر عسکر
کندیلرله چارپشمنی ایستمز و قوش کی آزیق صاقلاما و یارینی دوشونمز
و هر یرک صوبی و بغدادی کندیسنه کافی کلیر . و بونی ده بوله مزسه ، قوش
قنادلرله اوزاقلری یقین و صارپ یرلری دوز قیلدیی کی خارجی دخی هر زمان
ضیافته قونار و بوغازی چیقه جق یر بولور . اگر بالفرض قارتی طویوره جق یر
بوله مزسه آتلی و قاطرلری ایله علی الدوام سرعت سیرلری و آغیرلقلری اولماسی
سایه سنده اقوات و ارزاق لازمه بی مع فضلته بولمغه مقتدر اولور اولملریدر ؛

۵ . خارجیلر کی آزیوک و قیت آزیق ایله کثرت تنقله متحمل و مقتدر اولمق
اوزره پادشاهلرک آنلرایله برابر کوندرمش اولدقنری هر هانکی عسکرک آنلر کی
متحمل اوله ماملریدر .

صنوف عسکرینه نك هیچ بریسندن یوز کیشی یوز خارجی برنی طوماز. مثلا
خارجیلر اوزرینه کوندریلن عسکر نه قدر چوق اولسه کندیلرینی آله کچیرمک
ممکن دکلدر. فقط خارجی دشمنه تقرب ایله شبخون یایمق و علی الغفله باصمق
ایسترسه، ناصل اولسه اللرندن قورتیله جفته امین اولدینی ایچون تقرب ایدر
ویایه جفتی یاپار. صکرده اوافق بر فرستدن بالاستفاده بر آردلق بولور قاچار،
وایسترسه عسکری آرالار و یارار و بویله لکله فرار ایدر. ایشته قوماندانلرک
خارجیلری قارشولرندم بولماق ایستدکلری اسباب بودر.

بوراده قاسم بن سیار، بردانه دها قالدی: «گوزلری ییلدیران و کوزللمره
قورقو سالان عسکرک و سار حرب و ضرب آدملرینک خارجیلر حقندم بر ضرب
مثلی حاوی اولان شاعرك شوقولنی خاطر لاملریدر:

«قونوق قوندیغندم یمک چیقاروب آغیرلامقدن حذر ایدن بخیل کیمسه لر
قونوغک یوزنی گوردیکی زمان اذرقی بی (خارجیلرک رئیس نافع بن ازرقه
منسوب آدمی، یعنی خارجی) گورمش کی اولورلر، دییه رک حمیدک قولنه بر ذیل
علاوه ایلدی. حمید سوزینه ینه دوام ایدوب دیدی که:

«شدت صولت و هجومه کله لم: تورک بو خصوصده دها آبی و دها آلیریشلی
و واریشلیدر. چونکه تورک شدت صولتی متین و عزیمی مکین اولدینی کی، عقلی بشقه
بر طرفه کیتماک و خاطری انقسامه اوغراماق ایچون برایی دفعه چویرمدکجه
آتی بر دفعه چویرسه بیله چویرلماک و بالعکس طولو دیزگین کیتماک آلیشدر مشدر.
مگر که بر قاچ دفعه چویرسین. . یوقسه آتی هیچ تنگنی بوزمیه رق دشمن
اوزرینه طوغری آلا بیلدیگنه کیدر. تورک دشمندن قورقو و حیاته رغبتدن
طولایی عزیمتی منکسر اولماق، و کندی کندینه حیاتندن قطع امید ایتدیرمک
ایچون حیوانتی بویله آلیشدر مشدر. و تورک آلتنده حیوانتک بو صورتله آلیشد-
یرلمش یعنی بر دفعه دشمن صفه هجوم ایتدیمی آنجق دشمن ایچینه واروب
ایشی کوردکدن صکره دونه جگنی بیلدیکی ایچون هجوم ایده جکی یرده ده موفق
اوله بیله جگنی بککر و موفق ده اولور.

«تورک دائما شدتلی بر محاربه انساننده عار فراری تمامیه عقلندن چیقارمش

یامظفریت یا اولوم دین و آلتدن کلن هیج برشی* گری براقیان بر آدم کیدر. خارجی هجوملرند قارغیلامسنه کووه نیر. تورک قارغیلامقدهده خارجیدن اشاعی قالماز. اگر تورکلردن بیک آتلی بر آتیمده آتیش ایدرک دیکریک آتلی خارجی به هجوم ایتسهر، بای حال خارجیاری مغلوب و منهزم ایدرلر.

«بو خصوصده تورکلرایله مقایسه ده دگر دیکر براردو یوقدر. خارجی و اعراپک آت صیرتند. ایکن اوق آتملری ایسه شایان ذکر دکلدر. تورک ایسه آت اوززند. ایکن حیوانات و حشیه بی، قوشلری آولار. و هوایه آتیلرکی آتیلان اوق نشانکاهلرینی و دیله دیکی کشیلری و صاقلامش اولان آو حیوانلرینی و بره دیگلمش نشانلری و اوچان پیرنجی قوشلری، حیوانی دولو دیزکین صاغه و صوله، یوقدویه، آشاعی به سوق ایدرکن، اورور! خارجی هدفه کوزینی اویدر ووب بر اوق آتجه به قدر تورک اون اوق آتار. کرک بروادینک ایچنه اینرکن و کرک دوز یرک اشاعیسه آتارکن، یعنی عارضه لی یرلرده تورک حیوانی خارجیچینک دم دوز یرلرده سورمه ییلمسندن زیاده سورر. تورکک ایکی اوکنده وایکی آرقه سنده دوت کوزی واردر.

یتیمدی ترجمه ایدن: بایزید درسمایرندن

شرف الدین

حیات

ازمیر سیاحتی

۲

(باشی ۲۱ نیمی ییلک ۲۱ نیمی صایستنده)

ازمیره واردیمز کوندن باشقه دها بئش کون او طور دق. گوندوزلی و کیجه لی حیاتمز بر بروغرامه باغلانمش اولدینی ایچون کوردیگمز شیلر، طبعی بزه کوستر. یئلردن عبارتدی. بز ازمیرک اجتماعی و اقتصادی حیاتی تمامیه تدقیق ایدر مزدک. بو، آلتی کون ایچنده یاپیلاجق برایش ده گیلدی. بونکله برابر کورمه ییلدیگمز قادار آکلامغه ده چالیشدق، و بوقیسه تدقیقندن بک نمون و مستفید اولارق چیققدق.